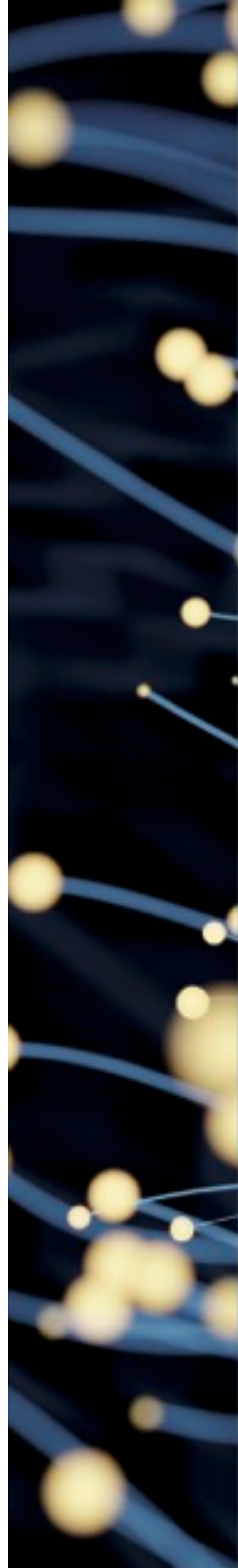

Pas godt på dig selv (og hinanden)

**Egenomsorg og forebyggelse af omsorgstræthed for
plejeforældre**

Anne-Mette Sohn Jensen

Præsentation

Anne-Mette Sohn Jensen

- Uddannet pædagog og cand.pæd. i pædagogisk psykolog
- Gift og mor til to - én med og én uden autisme.
- Kurser om omsorgstræthed, low arousal, autisme, samarbejde, egenomsorg - blandt andet
- Selvstændig kursusleder, foredragsholder, forfatter, sangerinde mv.
- Bøger:
  - Dit sensitive barn
  - Jeg ser dig (roman)
  - Arousal & Compassion
  - Omsorgstræthed - syv forebyggende principper
  - Anes Kald (roman)

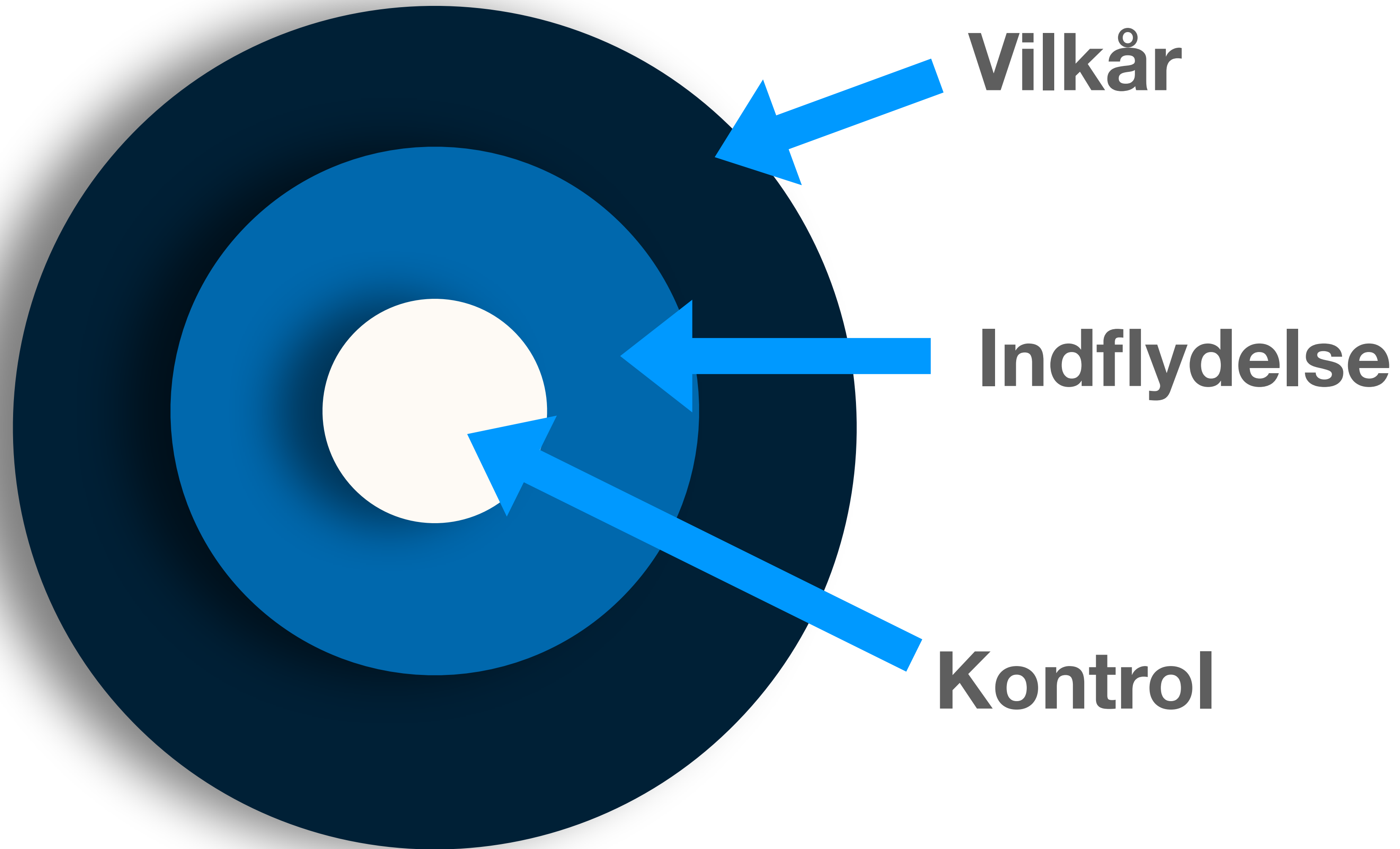

Dagens program

Lidt overskrifter

- VIK - vilkår, indflydelse og kontrol
- Hvad er omsorgstræthed, og hvordan forebygger vi?
- Lidt om hjerne og følelser
- Følelser smitter
- Hvad er compassion?
- En fiskerbænk
- Taknemmelighed og self-compassion

VIK-modellen

Hvad siger nogle af jeres kolleger om vilkår?

Det, vi ikke kan ændre på

- Samarbejde

- Forældresamarbejde
- Skiftende sagsbehandlere
- Samarbejde med skole
- Samarbejde med kommune
- Mangel på samarbejde
- Samarbejde med skole, SFO o.a.
- Skærpet underretningspligt vs. fortsat godt samarbejde med biologiske forældre
- Ansvar for et godt samarbejde omkring barnet
- Bestemmer ikke selv konsulenter og socialrådgiver
- Mangel på information

- De biologiske forældre

- De biologiske forældres vilkår/udfordringer
- Samvær og samarbejde
- Ingen kontakt med biologiske forældre
- Børn, der bliver påvirket af forældre, som søger hjemgivelse

- At biologiske forældre ikke møder pga. misbrug
- Biologiske forældres formåen

- Ansættelsesvilkår og overordnede beslutninger

- Lovgivning
- Ringe forhold i forhold til efterværn
- Ansættelsesvilkår
- At man kan sende nye vilkår ud på kontrakt i e-boks.
- At vi er på arbejde 24/7, 365 dage om året
- Ingen psykologbehandling
- Udredning og fremtid for 16-årig pige
- Kommunale beslutninger
- Manglende overenskomst
- Diagnoser, som pludselig glemmes
- Neutralitet

- Plejebørnene

- Børnenes diagnoser og udfordringer
- Børn med ADHD, teenagere

- Børn, der er blevet svigtet af forældre
- Børnenes baggrund, opvækst og kompetencer
- Børn, der føler sig svigtet af forældre
- Usikkerhed i anbringelsen

- Hverdagen

- Uforudsigelig hverdag
- Forskel på biologiske børn og plejebørn
- Alkohol
- Planlægning af hverdag (indflydelse?)
- Corona
- Få hverdagen til at hænge sammen
- At åbne sit hjem
- Egne børn og børnebørn
- Vi er "de onde" - en forlængelse af systemet.
- Andres syn på plejefamilier
- Pas/NemID
- Travlhed og tid!
- Man bestemmer ikke over sin egen fritid

"Omsorgstræthed er en særlig form for følelsesmæssig og empatisk udbrændthed, der skyldes arbejde over tid med mennesker i lidelse."

Anne-Mette Sohn Jensen 2022

Hvad er omsorgstræthed?

Empati fatigue blandet med udbændthed

- Høje følelsesmæssige krav i arbejdet med målgruppen (og deres pårørende)
- At det ikke er okay at tale om den følelsesmæssige belastning
- Uklarheder om rollefordeling
- Uklarheder om rammer og vilkår
- Ubalance mellem opgaver og ressourcer
- Højt arbejdstempo
- Større ansvar end man kan leve op til
- Manglende styring
- Manglende indflydelse på opgaver og planlægning
- Manglende mulighed for at komme ud af en stressende situation
- Høje følelsesmæssige krav i samarbejdet med kolleger
- Høje følelsesmæssige krav i det private liv

Et kontinuum

På en dag, i løbet af ugen, hen over året?

Omsorgstræthed

Omsorgstilfredshed

Dele af arbejdet med omsorgstræthed

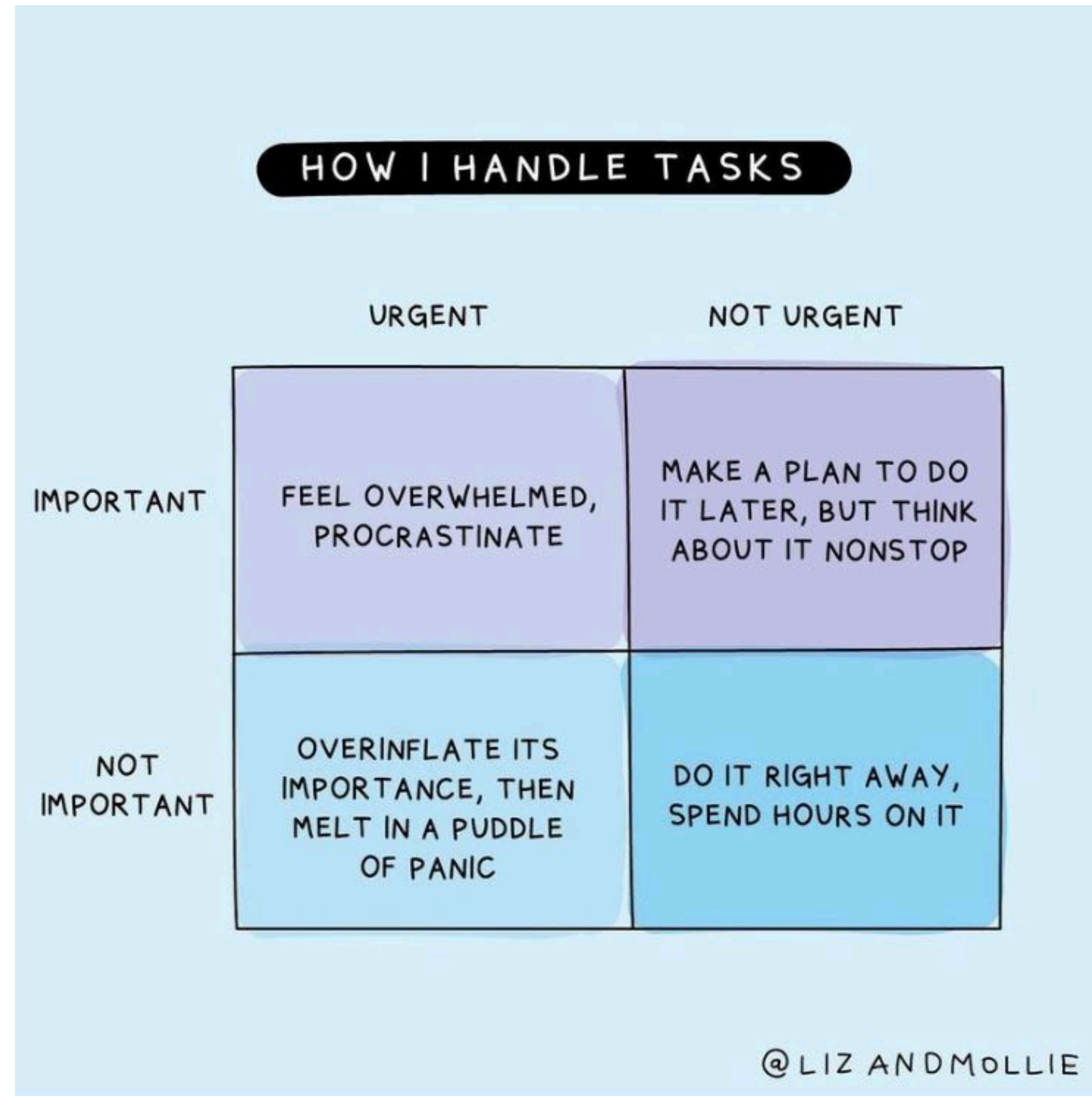
Der er flere veje at gå

- Rolleafklaring, opgaveplanlægning og forudsigelighed i arbejdsdagen
- At forholde sig til opgaven med sin personlige bagage og personlighed
- Tage ansvar for det, du har indflydelse på og kontrol over
- Arbejde målrettet med det gode kollegiale samarbejde
- Forstå, hvor følelser hører til
- Kende din egen modstand og reaktioner på usikkerhed
- Fokus på fagligheden
- Opmærksomhed på balance og grænser
- Self-compassion og din egen afstressningsplan
- Vide, hvor tæt du er på at være omsorgstræt (fx tests som CBI og ProQOL).

IGLO

Niveauer i ansvarsfordeling på en arbejdsplads.

- Individet (altså den enkelte medarbejder)
- Gruppen (teamet/afdelingen)
- Ledelse
- Organisation (det store billede)

Hjernens opgave

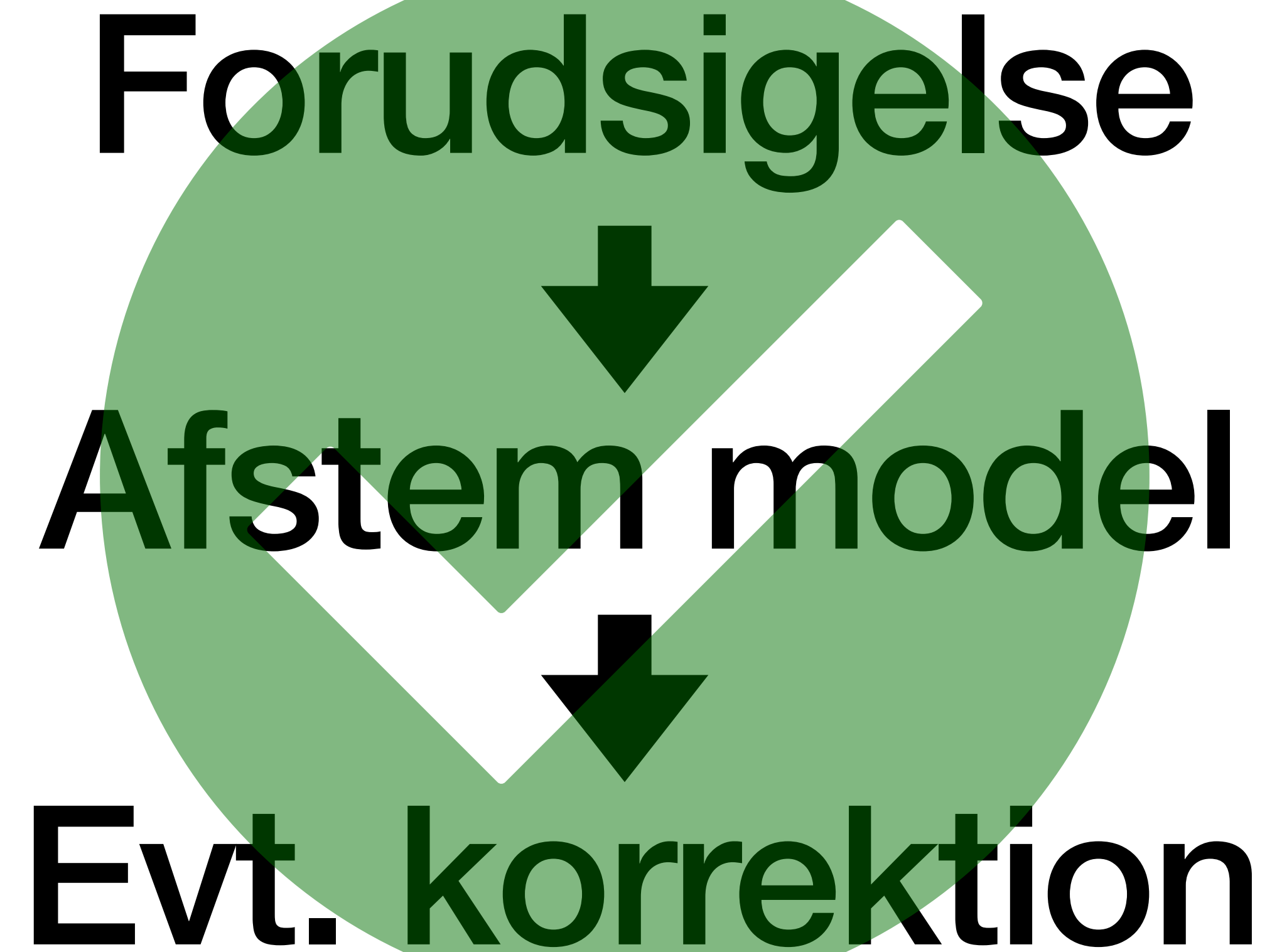
FORUDSIGE

KORRIGERE

Den intuitive vs. den faktiske proces

Hjernens opgave

Sanser - information udefra og indefra

Der er flere end du tror

Fjernsanser (stimuli kommer udefra)

- Visuel (synssans)
- Lugtesans
- Auditiv (høresans)
- Smagssans

Nærsanser (stimuli kommer indefra)

- Taktil (berøring/følesans)
- Muskelledsans
- Vestibulær (balancesans)
- Interoceptiv (fornemmelse for kroppen)

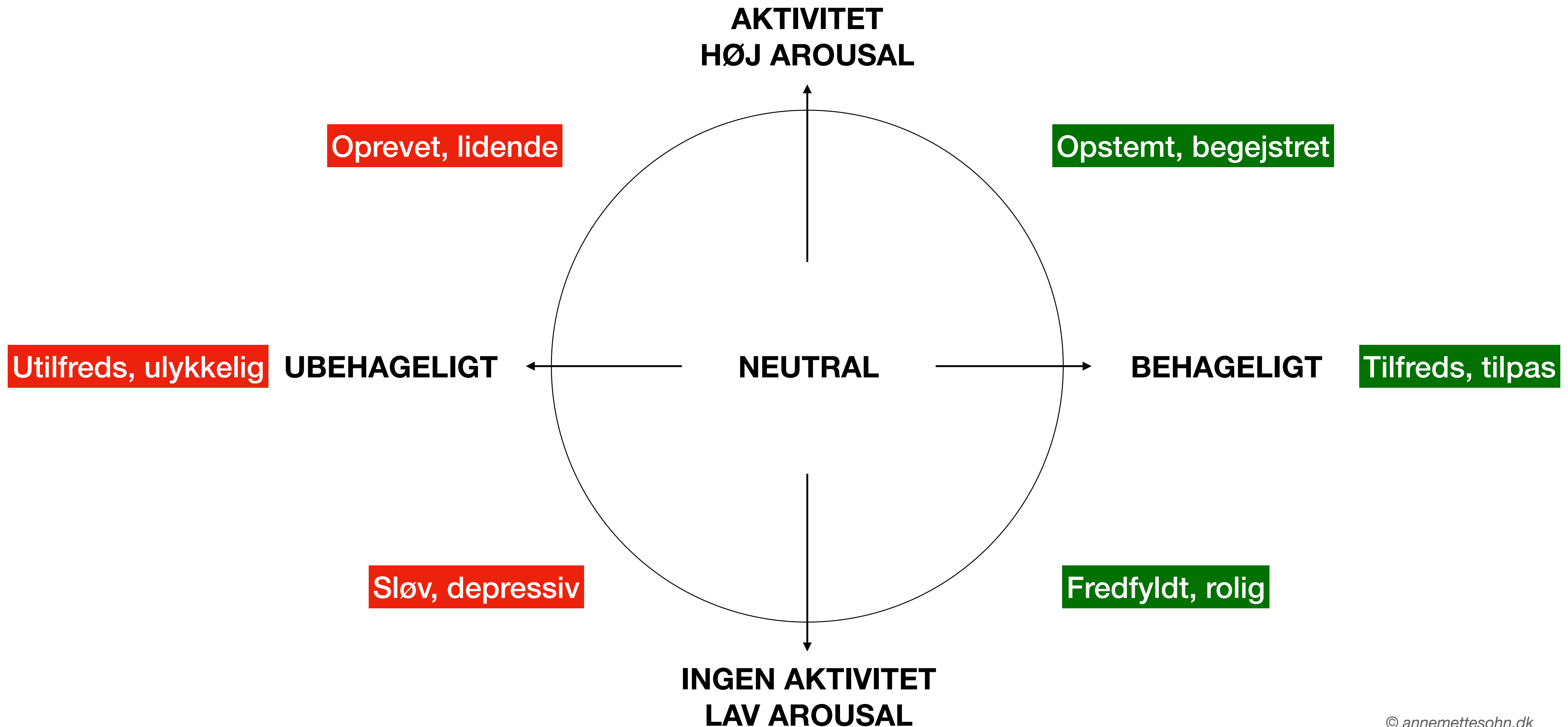
Sanseanalyse og virkeligheden

Fortolkning og styring af ressourcer

- Hjernen er ikke designet til at føle eller til at tænke med.
- Hjernens opgave er at forsøge at forudsige og forberede kroppens behov, før de opstår.
- Hjernen sidder i et helt sort rum og aner INTET om, hvad der foregår.
- Tænk hjernen som regnskabsfører for “Firmaet Din Krop”.
  - Der er **indskud** i form af sund mad, søvn (nok), psykologisk tryghed, hvile, gode relationer.
  - Der er **udgifter** i form af læring og bevægelse, for lidt søvn, høj arousal, travlhed og stress, usund mad, forandringer, farer og trusler (både faktiske og tænkte).

Den affektive cirkel - information til din hjerne

Egenskaber ved sindsstemning eller humør

Følelser er *data* og
handleanvisninger, som guider
dig i specifikke situationer.

Lisa Feldman Barrett

I trafikken

Følelser i kog eller?

- En bil skrår ind foran mig på motorvejen, lidt for tæt på, for at komme til afkørsel.
- Scenarie 1: Jeg er lidt forsinket på vej til færgen, har ikke spist eller drukket i noget tid, har ikke sovet så godt.
- Arousal i den høje ende og på den lidt ubehagelige måde = ubalance i kropsbudgettet.
- Følelse = frustration, vrede, irritation.
- Handleanvisning til...

I trafikken

Følelser i kog eller?

- En bil skrår ind foran mig på motorvejen, lidt for tæt på, for at komme til afkørsel.
- Scenarie 2: Jeg har ikke travlt, har lige fået en god frokost med en veninde, solen skinner, jeg hører god musik.
- Neutral mod lav arousal på den behagelige måde = balance i kropsbudgettet.
- Følelse = omsorg, tålmodighed, behag.
- Handleanvisning til...

Misforståelser om følelser

- Følelser er IKKE kodede hjernereaktioner fra vores gamle reptilhjerne.
- Følelser kan IKKE opdages, ses eller påvises i bestemte ansigtsudtryk.
- Følelser er IKKE universelle på tværs af mennesker, kulturer, nationer.
- Følelser er IKKE reaktioner på eksterne situationer. De er handleanvisende.
- Der findes IKKE bestemte steder i hjernen, som er dedikeret til bestemte følelser (som amygdala og frygt).
- Ovenstående bakkes op af massiv forskning gennem mange årtier.

Det handler om følelser!

Du sidder i din bil og venter på din kollega...

Affektsmitte

Følelser smitter

- Ubevidst (og nogle gange bevidst) smitter du andre med vores følelser.
- Især negative følelser og stemninger kan sprede dårlig energi blandt mennesker.
- Du kan komme til at tage andre som gidsler i dit eget dårlige humør, hvis du ikke er opmærksomme på smittefaren - og omvendt
- Negative følelser smitter helt ud i tredje led.
- Negativ følelsesforurening kan suge arbejdsglæden ud af dig.
- Andres negative følelser handler ikke om dig!
- Men følelser smitter også på den fede måde...

Compassion er...

En definition

**Compassion er
anerkendelse af og
sensitivitet overfor
lidelse hos os selv
og andre med et
dybt ønske om at
lindre smerten.**

Compassion med andre ord

Medfølelse, omsorg, forbundethed, trivsel, beroligelse, sikkerhed, tryghed, barmhjertighed, medlidenhed, forbarmelse, sympati, række ud til én, som lider, nænsomhed, hengivenhed, deltagelse.

Nylige forskningsresultater for CCT

Compassion Cultivation Training

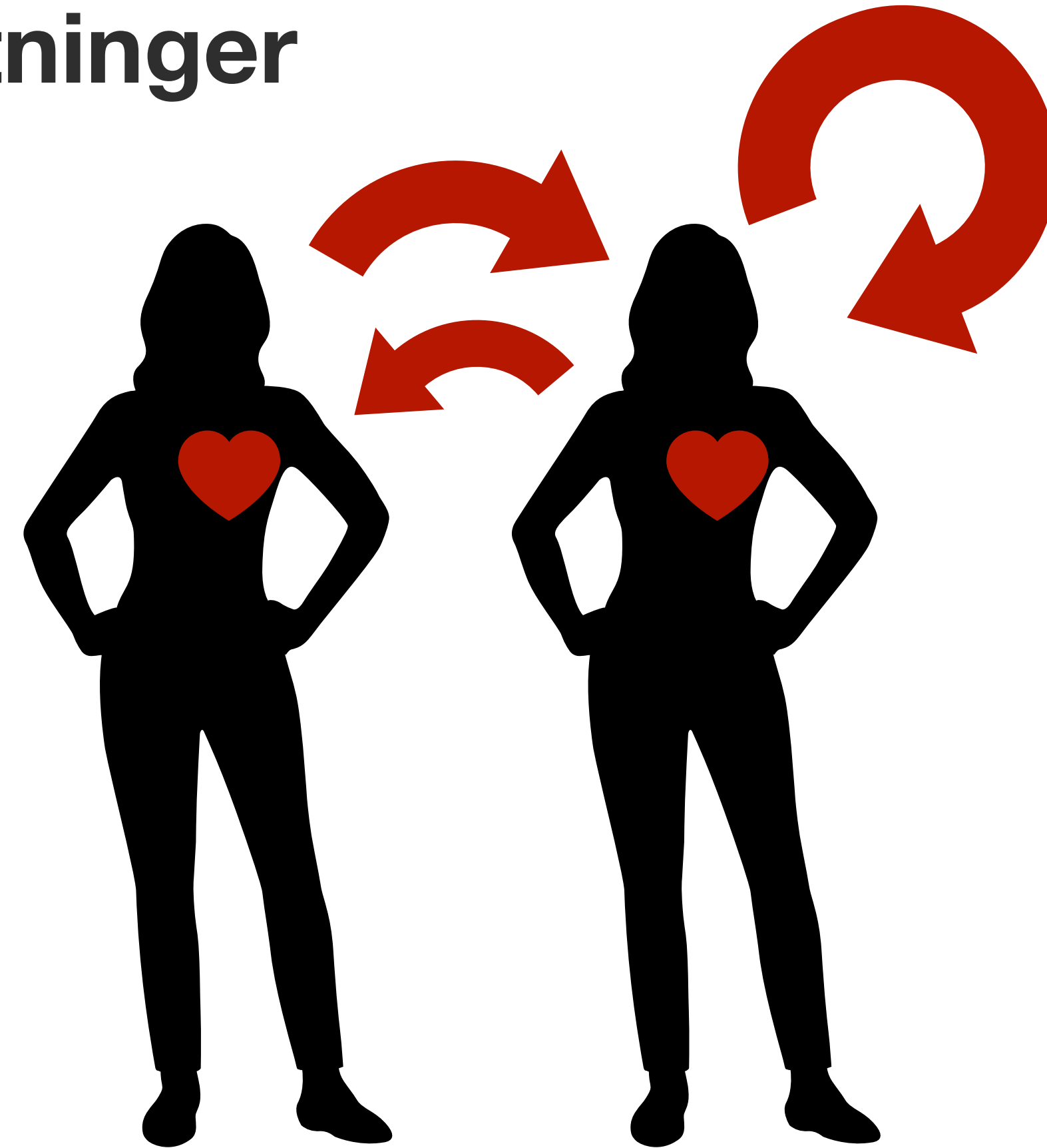
- Nanja Holland Hansen PhD. i Compassion
- CCT træning for pårørende til mennesker med psykiske vanskeligheder.
- Verdens største studie af sin art.
- Et otte ugers manualbaseret interventions program
- Trænes bl.a. via meditationer: mindfulness, compassion for andre, self-compassion
- Reducerer tegn på stress, depression og angst - også ved opfølgning efter seks måneder.
- Hjælper med at regulere svære følelser og forbedre overordnet velbefindende.
- Højere resiliens, mindre undertrykkelse af egne følelser, mere compassion for andre

Compassion flow

Omsorg og nænsomhed i tre retninger

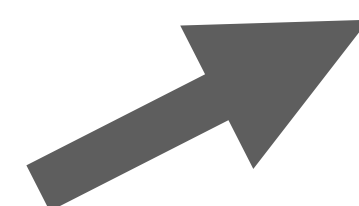
- Compassion fra dig mod andre
- Compassion fra andre mod dig
- Compassion fra dig til dig

Empati som udbændthed og compassion

Hvor hører følelserne til?

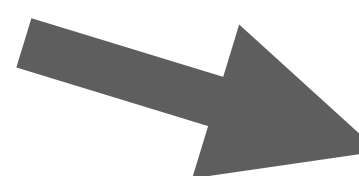
Empati

**Emotionel empati/
personlig
bekymring og lidelse**

- Følelse i forhold til dig selv
- Negative følelser: stress og overvældelse
- Dårligt helbred, udbændthed
- Over/underinvolvering

Føle som

**Compassion
Empatisk bekymring og
omsorg**

- Følelse i forhold til den anden
- Positive følelser: venlighed
- Balance
- Motivation til at støtte

Føle med

Self-compassion

Omsorg, nænsomhed og venlighed mod dig selv

- **VÆR TIL STEDE**
Mindfulness frem for at overidentificere sig selv med og blive viklet ind i følelser og situationer - huske at ting går over.
- **VENLIGHED MOD DIG SELV**
En nænsomt blik på dig selv fremfor at dømme dine handlinger, ord og tanker.
- **DU ER IKKE ALENE**
Vise, at du er et menneske præcis som alle andre fremfor at føle dig isoleret og gå alene med tanker, følelser og bekymringer.

Forebyggelseslisten

Her er, hvad du kan gøre. Lav din egen prioritering.

- Pas på kroppen med mad, søvn og motion.
- Hold pauser i løbet af dagen.
- Vær bevidst om overgange.
- Brug dit netværk til at give plads til at komme lidt væk ind i mellem.
- Respekter andres og (især) dine egne grænser.
- Gør en indsats for at få et godt forhold til konsulenter, ledere og kolleger.
- Hav opmærksomhed på din vejrtrækning - især dybe udåndinger.
- Vær bevidst om påvirkning af rod.
- Træn compassion.
- Sig nej, når det er nødvendigt for dig.
- Brug musik til glæde, afspænding, dans og energi.
- Hav en hobby, hvor du glemmer dig selv. Dyrk den.
- Øv kontakt med din fysiske krop flere gange om dagen.
- Grin og fokuser på det lette og det sjove.
- Bed nogen om at lytte.
- Find personlige ventiler og læg dem i kalenderen.
- Skab et fysisk og/eller mentalt safe space.
- Skriv dagbog.
- Bliv ikke en del af sladderklubben og klagekoret.
- Bed om hjælp og sig ja, når den byder sig.
- Søg vejledning.
- Brug naturen til at nulstille.
- Tænk langsigtet. Du skal holde i lang tid.
- Dyrk dine personlige relationer.
- Skab plads til fordybelse, restitution og langsommelighed.
- Få en massage.
- Køb praktisk hjælp.
- Lad andre overtage ind i mellem.
- Tænk, at du har ét liv. Brug det med omtanke.
- Husk at sige TAK!

Grænser

Det handler om, hvad er okay, og hvad er ikke okay?

- Grænser er nødvendige for dig, men de kan gøre det besværligt for andre.
- Du er måske “opdraget til” at tage hensyn til andre før dig selv.
- Du vil ikke være til besvær, derfor gør du ting, som ikke er okay for dig.
- Men det er NØDVENDIGT at have den vanskelige snak om, hvor dine grænser går.
- Gør det måske først for dig selv og så start i det små med at øve at sige det højt.
- Gælder privat og på arbejde...

Grænser hos os - et par eksempler

Det er okay

- At være vred, ked af det og have andre vanskelige følelser.
- At gå væk eller tage en pause, når ting bliver for meget.
- At have forskellige måder at reagere på.
- At vi har det sjovt, grine og glæde over vores hverdag, at være taknemmelig for alt det, der er godt.
- At lave sig en mad og bruge alt i køleskabet.

Det er ikke okay

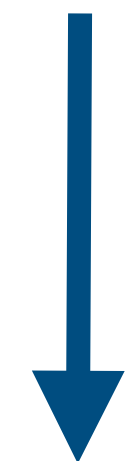
- At give mig skyld, skam og lade ting gå ud over mig.
- At forhindre mig i at komme væk fra en svær situation, hvis jeg har brug for en pause.
- At insistere på, at der er en rigtig og en forkert måde at reagere på.
- Kun at fokusere på alt det, der er dårligt og som vi ikke kan ændre på.
- At lade være med at rydde op efter sig, når man har været i køkkenet.

Vilkår og byrder
Sådan som ting er
Realiteterne

VIRKELIGHED

Reaktion på ubehag
Svære følelser
Ønsker om en anden virkelighed

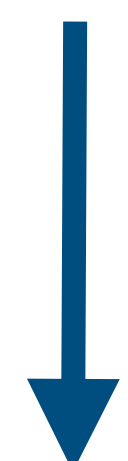
x

MINDRE MODSTAND

=

MINDRE LIDELSE

Det er ikke meningen
Det skal ikke føles
sådan her

Utilstrækkelighed, usikkerhed og overvældelse

Lækre følelser, eller dem, vi gerne vil væk fra.

- **Overvældelse** er, når tingene sker hurtigere end vores nervesystem og sind kan følge med.
  - Modvægt er at øve selvregulering med vejrtrækningen som anker.
- **Afmagt** er følelsen at ikke at kunne handle i situationen.
  - Modvægt er at være med følelsen, bære den uden at fikse noget (lyder nemt, men er svært i virkeligheden)
- **Utilstrækkelighed** er følelsen af ikke at slå til.
  - Modvægt er mindfulness og self-compassion - altså nænsom omsorg for dig selv.
- **Kontrol** er ønsket om at vide, hvad der skal ske, hvornår og hvordan - helst efter den plan, jeg har lagt.
  - Modvægt er at give slip og fokusere på det, der lykkes.

Soften, soothe, allow

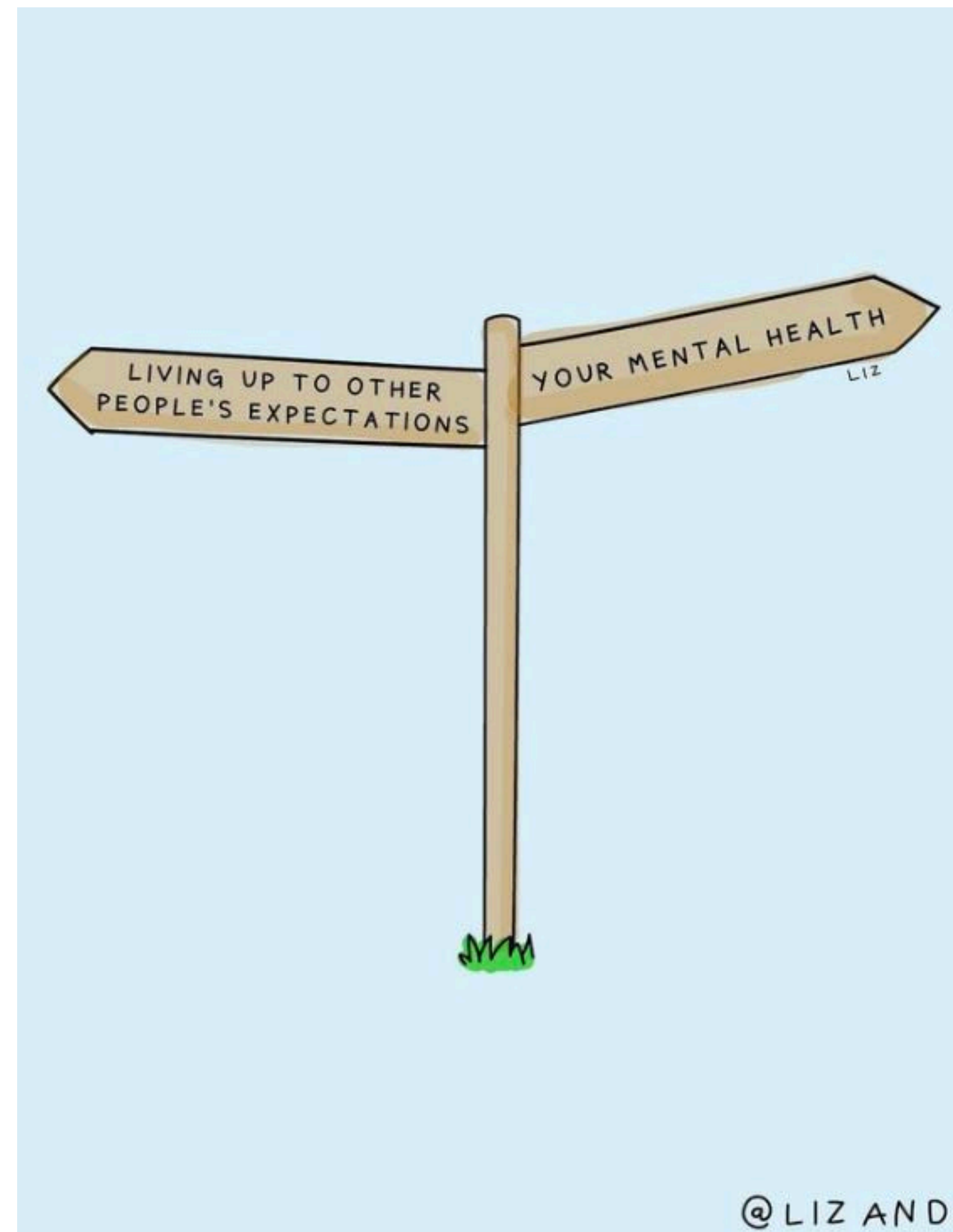
-

Mildne, lindre, give plads

Tilstrækkelighed

Du gør det godt (nok)

- Hvornår oplever du følelsen af tilfredshed/tilstrækkelighed på arbejde?
  - I øjeblikket
  - Efter dagen, der er gået
  - Over tid - i forhold til den langsigtede opgave, du er ansat til

Kunsten at være åben og lytte

Uden at ændre noget...

- En ventil for andre
- Give slip på forestillinger om, hvordan andre bør gøre eller være
- Ingen forforståelse
- Ikke overtage den andens fortælling
- Lytte uden at dømme
- Afholde sig fra kritik eller vurdering
- Ikke definere, hvad den anden føler
- Bare være med det der er
- “At bære med”

En fiskerbænk

Sådan gør I

- Idéen er IKKE at fikse noget, komme med gode råd eller idéer til handling.
- Find et roligt sted, hvor I kan sidde ved siden af hinanden (IKKE overfor hinanden). I kan også gå en kort tur.
- Start med et par dybe vejrtrækninger, før den ene fortæller om en oplevelse, han eller hun har haft for nyligt, som har gjort indtryk.
- Den anden skal blot lytte (hm, ja, okay og anden gestik/ord, som tilkendegiver, at der lyttes). Lidt som at lytte åbent til musik.
- Når fortællingen er slut, takker fortælleren for at den anden lyttede, for nærvær og for mulighed for at dele oplevelsen. Modtageren takker for, at den anden ville dele deres historie.

Din indre selvkritiker

Har en funktion

Evolutionært har selvkritik en funktion:

- At være på forkant
- At få ting gjort
- At præstere
- Undgå at blive for magelig og doven
- Undgå at lave og gentage fejl
- Undgå at falde udenfor flokken.

Men self-compassion viser sig at være en bedre løsning for os.

Selvkritikeren kan se ud som...

Forskellige måder at vise sig på!

- Perfektionisme og frygten for at fejle
  - ➔ Modvægten er “godt nok”, pyt og self-compassion
- Sammenligning og hvad vil andre dog sige/tænke
  - ➔ Modvægten er at se på ALT det, du selv har og ikke det, du mangler
- Kontrol og micro management
  - ➔ Modvægten er at stole mere på intuition og kreativitet, at give slip
- Ikke god nok og at du skal gøre dig fortjent til...
  - ➔ Modvægten er at se alle de tegn, der er på, at du ER god nok præcis, som du er!

**“Vær taknemmelig for det du har, og du vil ende med at få mere.
Hvis du fokuserer på det, du ikke har, ender du med aldrig nogensinde at have nok”**

Oprah Winfrey

TAK for i dag

God fornøjelse med at passe godt på dig selv

Anne-Mette Sohn Jensen

